

OBLEKA NAREDI ČLOVEKA

POBUDA

SPODBUJANJE PONOVNE RABE IN POPRAVIL

DECEMBER 2021

OZADJE

V Sloveniji v povprečju **zavržemo 12,3 kg oblačil na prebivalca letno**, je pokazala raziskava Obleka naredi človeka. Glede na svetovne trende lahko pričakujemo, da se količina odvrženega tekstila v prihodnosti ne bo zmanjševala, ampak le še povečevala.

Zato smo organizacije, ki se ukvarjamo z ozaveščanjem o problematiki tekstilne industrije, nenehna povečevanja količine odpadkov in negativnega vpliva tekstilne industrije in odpadkov na podnebne spremembe, pripravile **pobudo Vladi Republike Slovenije**, da akterjem v Sloveniji, ki delujejo v smeri zmanjšanja nastajanja odpadkov ter podaljševanja življenjske dobe oblačil in drugih predmetov, prizna **določene olajšave**.

To je lahko znižanje davčne stopnje ali oprostitve davkov pri prodaji vseh rabljenih predmetov in popravilih, kar lahko dosežemo tudi preko olajšav, kot je to urejeno na Švedskem. To bi potrošnika spodbudilo k uporabi in nakupu rabljenih oblačil in predmetov, mu približala popravila predmetov, po drugi strani pa bi spodbudilo organizacije in podjetja, da zaženejo aktivnosti na področju popravil, predelave in ponovne rabe (storitve, produkti in materiali). Take aktivnosti bi prispevale k zmanjšanju količine nastalih odpadkov in povečanju števila zelenih delovnih mest v lokalnem okolju. Pri tem sledimo vzoru in predlogom [Reuse](#)¹ ter zahtevam, ki jih v svojih dokumentih oblikujejo tudi institucije Evropske unije, npr. Akcijski načrt za krožno ekonomijo Evropske komisije². Take aktivnosti bi prispevale tudi k uresničevanju zavez na področju krožnega gospodarstva, ki je pomemben element strategije razvoja Slovenije.

Največji delež stroškov organizacij, ki se ukvarjajo s ponovno uporabo je strošek dela, ki pa se ne šteje v sistem "izhodni-vhodni DDV", tudi večjih nabavnih stroškov materiala takšne organizacije nimajo (v večini so rabljeni predmeti donirani), zato za takšne organizacije 22% DDV pomeni dejansko izpad prometa in se zažira v prihodke, ki so namenjeni kritju stroškov za stabilno poslovanje in ogroža njihov poslovni model.

Trenutna ureditev v Sloveniji

Finančne spodbude, subvencije in druge podpore v Sloveniji niso enotno urejene. Podpora ponovni uporabi tekstilnih izdelkov in reciklaži bi sodila na delovno področje:

¹ RREUSE (2017) Position paper on Reduced taxation to support re-use and repair – Obiščite: http://www.rreuse.org/wp-content/uploads/RREUSE-position-on-VAT-2017-Final-website_1.pdf

² European Commission (2015) Closing the loop – An EU Action plan for the Circular Economy – na voljo [tukaj](#). Članek, ki ga je zapisala ob tem vlada RS.

- Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo, ki za leto 2021 ni predvidelo nobenih podpor, ki bi jih lahko tesneje povezali s predelavo ali ponovno uporabo tekstilnih odpadkov.
- Ministrstva za okolje in prostor, ki je leta 2015 pripravilo Okvirni program za prehod v zeleno gospodarstvo, sprejet tudi s strani vlade Republike Slovenije. V njem je v splošnem smislu poudarjena tudi ponovna uporaba, vendar ni podrobneje razdelana. Ponovna uporaba je omenjena tudi v 20. členu Zakona o varstvu okolja ter v Programu ravnanja z odpadki in program preprečevanja odpadkov³
- Ministrstva za finance, ki sicer ne načrtuje spreminjanja davčnih stopenj ali ojašav ali drugih davčnih spodbud za sektor ponovne rabe. MF ima sicer omejene možnosti na področju spreminjanja davčnih stopenj, tudi zaradi regulativ EC. opozarja, da morajo ukrepi na področju davkov spremljati drugačne spodbude. Opozarja na omejene možnosti pri spremembi stopnje DDV, saj rabljeni izdelki ne predstavljajo kategorije, ki bi bila lahko oproščena DDV ali bila upravičena do nižje stopnje DDV. V Sloveniji pa je že uveljavljena možnost nižje stopnje DDV na manjša popravila⁴.

Iniciative, ki si že danes prizadevajo za več ponovne uporabe in popravil

Več držav članic EU je že sprejelo zakonodajo, ki omogoča davčne olajšave pri prodaji rabljenih predmetov ali pri izvajanju popravil, predvsem takih, ki presegajo manjša popravila, definirana v okviru [Direktive Sveta 2006/12](#), ki v Prilogi III in IV., v 1. členu že opredeljuje, da se lahko uporabljajo nižje stopnje DDVja za opravljanje storitev predelave odpadkov: manjša popravila koles, čevljev in usnjenih izdelkov, oblačil in gospodinjskega perila. V nekaterih primerih je olajšava namenjena tudi potrošnikom kot spodbuda, da izdelkov ne zavržejo, temveč podarijo organizacijam, ki se ukvarjajo s ponovno rabo ali jih popravijo, ter s tem podaljšajo življenjsko dobo.

³ https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Operativni-programi/op_odpadki.pdf

⁴ Sistem obdavčevanja dobav blaga in storitev z davkom na dodano vrednost (DDV) je v Republiki Sloveniji določen z Zakonom o davku na dodano vrednost (ZDDV-1), ki je urejen in uveden skladno z Direktivo Sveta 2006/112/ES z dne 28. novembra 2006 o skupnem sistemu davka na dodano vrednost. Znižanje davka na dodano vrednost za prodajo ali predelavo izdelkov iz druge roke v Direktivi Sveta 2006/112/ES ni predvideno kot možnost, ki bi jo države članice lahko uvedle.

[Direktiva Sveta 2006/112 \(v točki 1 Priloge IV\)](#) predvideva možnost uporabe nižje stopnje DDV za »manjša popravila koles, čevljev in usnjenih izdelkov, oblačil in gospodinjskega perila (vključno s krpanjem in predelavo)«. To možnost je v svoj nacionalni sistem prenesla tudi Republika Slovenija (točka 17 Priloge I ZDDV-1), kar pomeni, da se po trenutno veljavni ureditvi od manjših popravil koles, čevljev in usnjenih izdelkov, oblačil in gospodinjskega perila (vključno s krpanjem in predelavo) obračunava nižja stopnja DDV v višini 9,5 %.

Davčne olajšave na popravila so že vpeljali na Irskem, v Luksemburgu, na Malti, Nizozemskem, Poljskem, Finskem, Švedskem in v Franciji. Podobno so take aktivnosti že udeležene na Švedskem, v Avstriji in Španiji.

Potrebo po trajnostnem ravnanju s tekstilom in predvsem zmanjšanju odpadka, je zaznala tudi Evropska komisija in to vključila v **Kažipot strategije EU za trajnostni tekstil**⁵, ki med drugim predvideva cilje, ki bi močno povečali ponovno uporabo in recikliranje, pa tudi zeleno javno naročanje na ravni celotne EU. Hkrati pa bi morala vključevati tudi spodbudo iniciativam, ki spreminjajo naš način življenja in razvoj trajnostnih poslovnih modelov, kakršen je tudi »izdelek kot storitev« - na primer izposoja.

Nevladne organizacije so namere Evropske komisije, ki jih izraža v **Akcijskem načrtu za krožno gospodarstvo** in **Kažipotu strategije EU za trajnostni tekstil** analizirale in pripravile tudi svoj predlog **Strategije za trajnostni tekstil, oblačila, usnje in obutev**⁶, ki med drugim izpostavlja, da sta za soočanje z ogromno količino odpadkov v EU ključni predvsem dve stvari. Prva je preprečevanje nastajanja odpadkov (podaljševanje življenjske dobe izdelkov, popravila in ponovna uporaba), in šele druga recikliranje. Izpostavlja pa tudi, da so socialna podjetja integralni del verige krožnega gospodarstva in že izvajajo dejavnosti z okoljskim in družbeno-ekonomskim učinkom, saj ustvarjajo zelena delovna mesta v lokalnem okolju. Zato ugotavljajo, da obstaja velika potreba po podpori socialnim podjetjem, ki že spodbujajo ponovno uporabo, donacije izdelkov, popravila in uporabo izdelkov iz druge roke v celoti. **Kot eno izmed možnih načinov spodbude pa navajajo tudi fiskalne ukrepe, npr. prek vpeljave davčnih olajšav za popravila, predelavo in prodajo rabljenih predmetov.**

Dobra praksa

Za zgled lahko vzamemo Švedsko, ki je že leta 2017 znižala davek iz 25 % na 12 % za rabljena kolesa in oblačila, prav tako tudi na njihova popravila. To pa predvsem preko sistema davčnih olajšav. Švedska si prizadeva za ničelno stopnjo odpadkov. To pomeni prehod iz recikliranja na ponovno uporabo. Prizadevanja so usmerili na čim večji poudarek na ponovno uporabo. Eno glavnih vodil je ozavestiti ljudi, da si kot potrošniki delijo in ponovno uporabijo vse vrste pripomočkov, oblačil, pohištva, njihove delovne prostore in celo domove (www.sweden.se/climate/sustainability).

⁵ Strategija za trajnostni tekstil Evropske komisije – na voljo [tukaj](#).

⁶ European Strategy for Sustainable Textile, Garment, Leather and Footwear – na voljo [tukaj](#).

ZATO PREDLAGAMO:

- uvedbo 0 % stopnjo DDV pri prodaji, popravilu in predelavi izdelkov iz druge roke, saj je bil davek plačan pri nakupu novega izdelka;
- nižja stopnja DDV za storitve popravila in nadgradnjo (upcycling) izdelkov;
- nižja stopnja DDV na storitev popravila pohištva in druga popravila (bela tehnika, dežniki...).
- uvedbo davčnih olajšav za podjetja, ki se ukvarjajo s predelavo, popravilom in prodajo izdelkov iz druge roke.

ZAKLJUČEK

Z znižanjem, ničnim davkom na dodano vrednost ali pomembnimi davčnimi olajšavami za storitve predelave in popravil ter prodajo blaga "iz druge roke" bi se ne le izboljšala kakovost okolja in učinkovitost izrabe virov, temveč tudi lokalno ustvarjanje novih, zelenih delovnih mest.

Pobudo pripravile in prve podpisale:

Mojca Žganec Metelko, direktorica, Zavod KNOF so.p.

Živa Kavka Gobbo, predsednica, Focus, društvo za sonaraven razvoj

Živa Lopatič, direktorica, Zavod za pravično trgovino, 3MUHE

Urša Zgojznik, predsednica, Ekologi brez meja